

(SÖYLEŞİ)

ESMERAY bizim için bohçasındaki kileri çıkarttı...**SÖYLEŞİ: CANSU VARDAN**

Esmaray kimdir? Bu soruya az çok herkesin bir cevabı vardır. Sokak'taki midye satıcısı, bir kadın eyleminde karşımıza çıkabilecek bir feminist, ya da sahnede görebileceğimiz bir oyuncu, aslında içimizden biri... Esmeray ile Cadı'nın Bohçası'nı, Amargi'yi, eşcinsel hareketi, sosyalistleri ve hayata dair konuları konuştuk.

Esmeray aslen Kars doğumlu, 87'de İstanbul'a geliyor ve 89'dan sonra bir daha Kars'a dönmüyor. Şu anda gördüğümüz Esmeray 18 yaşında bu kimliğiyle görünür olduğunu söylüyor. İstanbul'a gelişinin ardından bir süre sonra çoğu transseksüelin, eşcinselin yaptığı gibi seks işçiliği yaptığını söylüyor. Bir şekilde bu bataktan kurtulduğunu ve yaşadıklarını paylaştı bizimle... Yaşadıklarını da "Cadı'nın Bohçası" adlı tek kişilik oyunu ile gözler önüne seriyor.

Bohça'nda ne var Esmeray?

Cadı'nın Bohçası ile ilgili; benim küçüklüğümde beri böyle bir yeteneğim vardı, taklit konusunda. İlkokuldayken bile piyeslere karşı ilgim vardı ama tiyatrunun ne olduğunu da bilmiyordum. 5-6 yaşlarında düğünlere giderdik, eve döndüğümüzde beni ortalarına alıp taklit yaptırıyorlardı; "Gelin nasıl yaptı, hadi gelin gibi yap", "damat nasıldı", "kaynana ne yaptı", ben taklitlerini yapıyordum onlar da gülüyordu. Sonrasında tiyatro deneyimim oldu. Tiyatroyu öğrendim. Buna karşı ilgimin fazla olduğunu gördüm. Etrafımdaki insanlarda bunu değerlendirebileceğimi, bu yeteneğimin benim için bir iş olabileceğini söylüyorlardı sürekli. Ama cesaret edemiyordum, ama imkân olmuyordu... Bir sürü şey birikti bende ve ben bunları topluma haykırmak istiyordum, bunun için uygun olabileceğini düşünerek ortaya çıkardık "Cadı'nın Bohçası"nı. Belki çok fazla dejenere ediyorum, çok fazla deşifre ediyorum özel hayatımı, bu tarz tepkiler de geliyor çünkü son zamanlarda, mahremiyetini neden açıyorsun bu kadar diye eleştiriler almaya da başladım, ama ben açacağım, açmaya da devam edeceğim. Elbet birileri farkına varıp tartışacaklar bu sorunları.

Neye dokunuyor Cadı'nın Bohçası?

Aslında toplumsal cinsiyeti sorgulayan bir oyun. Kadınlık, erkeklik, cinsiyet kimlikleri yâda daha çok toplumsal cinsiyet rollerini irdeleyen bir oyun. En çok hangi kimliğinden dolayı saldırıya uğradığını düşünüyorsun peki? Transseksüel, kadın, Kürt, solcu? Solcu olduğum için hiç gözaltına alınmadım. Seks işçiliği ve transseksüel olduğum için çok şiddete maruz kaldım. Solcu olduğumu biliyor birçok polis, hatta bazen beni buralarda görünce; "abla bugün eylemde yoktun" bile diyorlar. Daha radikal bir grubun ya da direkt Kürt hareketinin içinde olsaydım, onlar tarafından "terörist" damgası yer miydim bilmiyorum ama "bu da feministtir, solcudur, olsun" gözüyle bakılıyor şu an. Daha çok transseksüel kimliğe yönelik bir saldırı olduğunu düşünüyorum.

Seks işçiliğini bırakmana rağmen geçtiğimiz senelerde de polisin şiddetine maruz kaldın,

Şimdi bile kalıyorum ki! Polisin şiddeti, travesti ve transseksüele yöneliktir, farklı olan herkese yöneliktir. Direkt olarak kimliğe yönelik bir saldırı polisin uyguladığı. Geçen sene olan bir olay, akşam 9'dan sonra eve gideceğim, midye satıyorum ben o zaman da, yolumu kesti "buradan geçiş yasak" dedi bana karakolun önünde. Adam keyfi olarak, 9'dan sonra travesti ve transseksüellerin karakolun önünden geçmesini yasaklamış. Sonra ağzımın üzerine bir yumruk vurdu. Dövdüler orada bayağı. Şikâyet ettim. Daha yeni dava açıldı ve mahkeme günü 8 ay sonra.

{ SÖYLEŞİ }

Sosyalist hareketle ve sonrasında kadın hareketi ile ilişkiniz nasıl başladı ve devam etti?

Amargi öncesi ve sosyalist hareketin içinde olmam, başka feminist hareketlerin içinde olmam, aslında kendimi oralarda tam ifade ettiğimi, yâda oradaki pratiklerin...Bir kere sol hareket beni çok boğdu. Şu kesinlikle anlaşılmasın. Sosyalizmin kendisine, ideolojiye karşı değilim. Sosyalist olduğumu iddia edip de pratikte böyle olmayanlara karşıdır eleştirilerim.

Yani sosyalist hareketin içinde bir irade değil daha çok bir renk olarak yaklaşıldı bana. İrademizden çok, kendi irademle ve tüm kimliklerimle sizin yanınızdayım durumunu ne onlar idrak edebildi, ne de ben edebildim. Sadece bir renk, ne dediğin yaptığın önemli değil, sadece ol. Çünkü ne dediğim dinleniyor, ne söylediklerim eleştiriliyor. Şöyle bir şey, yeter ki olsun, geliştirmeye yönelik hiçbir şekilde yaklaşmadı. Bu bir arayış içine soktu beni. Sonrasında feminist oldum. Feminist hareketin içinde de benzer şeyler yaşadım. Amargi bir arayıştı ve benim gibi bir sürü kadının benim gibi arayışlara girerek oluşturduğu bir kadın hareketi. 'farklılıklarımızla bir araya gelerek nasıl bir arada oluruz'u ortaya koyan bir oluşum Amargi. Ben kadının aynı zamanda transseksüelim. Ben kadının aynı zamanda Kürt'üm, ben kadının aynı zamanda eşcinselim de(!). Transseksüel bir kadının cinsel yönelimi heteroseksüelse, solcular bile(!) ona heteroseksüel bir kadın gözüyle bakmıyor; 'o bir eşcinseldir'.

Peki bu tavrın ve düşüncenin merkezinde sence ne var?

Aslında bütün kimlikler sistem tarafından dayatılmış, sonradan bunlar bana takılmış ve bunlar bir şekilde ortada. Travesti kimliği ortada, Kürt kimliği var ortada... En çok kafa karıştıran kavram kargaşasına neden olan, bunlar. Travesti kimliği var, sistem bunu tarif ediyor. Sistem tarif edemez beni! Ben kendi kendimi tarif edebilirim, tanımlayabilirim. Hiç kimse de beni tanımlayamaz. Bu anlamda özellikle de travesti kimliği öne çıkıyor ve ben de buna sahip çıkıyorum. Belki de ileri de tuz buz edilecektir bunlar. Amarginin çıkışı da böyle bir şeydi. Tüm ataerkil sistemi var eden tüm kurum ve kuruluşlarıyla sorgulamaya yönelik bir çıkış; kadın bakış açısıyla ilerleyen. Biyolojik erkeği karşımıza alıp sorguladığımız bir oluşum değil. Genel olarak ataerkilliği tümüyle sorgulayan bir yapı Amargi ve burada akademik çalışma amaçlı yürütülüyor.

Solun erkek egemenliğinden şikâyetçisin. Transseksüel olmadan önce, sol hareket ile ilişkili miydin?

Ben ÖDP'ye gittiğimde hiçbir sol geleneğim yoktu. Hatta bana solcu musun diye sorduklarında korkudan evet demiştim. Oysa solcu değildim. Bilmiyordum. Tamam, Kürt'tüm Kürt kimliğimden dolayı ezilmiştim, ailemin Kürt hareketi içinde olduğunu biliyordum, ama solcu değildim. 80 öncesinden biliyordum sadece duymuştum, işte Dev-Sol, Dev-Yol... Bunların hepsi sonradan öğrendim. Sol bir pratiğin içinden gelmedim. Bunu ÖDP'de anlamaya çalıştım, ama solcu yapamadılar beni maalesef. Ben bir arayış içindeydim, seks işçiliğini bırakmaya çalışıyordum, tüm kimliklerimle ezilişimin farkındaydım, bu ezilmeden çıkabilmek için de örgütlü olmak ve örgütlü olmak için de benimle aynı şekilde düşünen insanlarla beraber olmak istiyordum.

İki taraf açısından da kurulan ilişkiadaki en temel hatalar sence nelerdir ?

Eşcinsel hareket yaptığı tüm eylemlerde tüm sivil toplum örgütlerini çağırıyor. Mutlaka çağırıyor, haber veriyor. Bu noktada ben daha çok diğer tarafta geride durma söz konusu olduğunu söyleyebilirim. Son zamanlarda mesela, Bursa örneği;

Gökkuşağına yapılan saldırıda eşcinsel örgütlerden çok sol örgütler gelip destek verdi. SDP olsun DTP olsun... Bunlar da belki biraz eşcinsel hareketin güçlendiğini gördükten sonra atılan adımları diye düşünüyorum. Ben şunu da söylemiyorum, biz duracağız solcular da bizim arkamızda dursun değil. Böyle bir şey asla söylemiyorum.

Kadınlar kendi sorununa sahip çıkmazsa, erkekler onu nasıl gündeme getirebilir. Ya da Kürtler kendi sorununu -yani kendi sorunu derken yaşanan olayları, sanki Kürtlerin sorunuymuş Türklerin sorunu değilmiş gibi bir şey anlaşılmasını- kendi sorunlarına sahip çıkıp gündeme getirmedikten sonra solcular ne yapabilir

Demet geldi, Ebru geldi. Ya da gay ise ne bileyim Okan geldi derim, yani lezbiyen geldi değil, Ayşe geldi. Yani bunun yanında 'birlikte ne yapabiliriz' düşünürüm, kendi birikimimi ona aktarmaya çalışırım. Dayatarak da değil ayrıca, onun da deneyimlerini de alarak.

Şuraya da geliyor bu, arkadaşım solcuysan 24 saat solcu olacaksın, feministsen 24 saat feminist olacaksın, biz öyle bakmıyoruz. Partiye geliyoruz solcu-yuz, bundan bağımsız özel hayatımız var, özel hayatta neyiz belli değil, bir de evimizin işi var... Partiye gelen erkek arkadaşların evli olduğunu biliyorduk ama hiçbir şekilde eşlerini tanıyamıyorduk.

Şimdi bu adam solcu mu evinde? Bir de şu var mesela, özel hayatın nasıl gidiyor, hiç sinemaya gitmiyor musun, tabii ki gidiyorum, sinemaya, tiyatroya giderken de ben solcu olayım, sadece partinin içindeyken solcu olup başka yerlerde değiliz?!

Hindistan'dan bir kadın gelmişti, feministlere eğitim için, ben de katılmıştım o eğitime, kadın ilk gün 'feminist olacaksınız 24 saat olun, yoksa hemen bugün vazgeçin' dedi. Yatağında, evinde, sokakta, 24 saat olmak zorundasın. Biz zaten 24 saat solcu ve feminist olmadığımız için hiçbir şey de değişmiyor. Çünkü özel hayatımız var ve özel hayatımız kapitalistçe.

Esmeray iki haftada bir Pazar günleri, Cadı'nın Bohçası'nı seyirciyle buluşturuyor. Gösterimler Cafe Klan-Klan Teras'ta devam etmekte. Ayrıca Eylül'den sonra çalışmalarına başlayacağı yeni bir oyun planı var. Daha güncel konulara değineceği, müzikli ve seyirci katılımlı bir oyun olacağını da belirtiyor. Cadı'nın Bohçası'ndan bizim çıkartıklarımız şimdilik bu kadar.

ki? Bunun farkındayım, bu ayrı bir şey. Ama çok eksik kalıyor.

Sol hareket son zamanda iyice bitmiş gibi geliyor bana. Muhalefet yok, ciddi bir eksiklik var, bir olay oluyor bir şey yok ortada, soldan gelen. Her gün bombalar yağıyor, savaş aldı başını gidiyor, kimin nerede olduğu, nereye ne koyduğu belli değil, kan gövdeyi götürdü, sol hareket yok ortada. Yok yani! Kürtleri yalnızlaştırdılar, bıraktılar. Demek ki ileride bir gün eşcinsel hareket bu duruma düşerse bizi de yalnız bırakacaklar. Kürtlere yönelik bir şiddet oluyor, çok alakasız gruplar ya da bazı sol gruplar bunu gündeme getirmiş. Kürtlerle yan yana duran özneler de var yok değil tabii ki, mesela SDP duruyor ama şöyle de bir durum var bu kez de Kürt kuyrukçusu deniliyor SDP için, hadi buyur buradan yak.

Peki, sola karşı olan tüm bu eleştirilerden sonra, siz orada var olsaydınız ve sizin gibi biri gelseydi oraya sizin tavrınız nasıl olurdu?

Renk gibi değil de irade gibi alırdım karşıma. Böyle bir birikimim, tecrübem ve iradem olsaydı mesela ben şunu koymazdım parti tüzüğüne, "kadınlar" "erkekler" ve "diğerleri". Diğerleri ne? Bu nasıl ötekileştiren bir durumdur. 'Bir transseksüel geldi' değil de 'Esmeray geldi',

Peki, o zaman ne siz bir arada olabiliyordunuz, ne de sol camia sizinle nasıl birlikte olabileceğini biliyordu ve geçmişte bu gerçekleşemedi. Neden şimdi birlikte olunamıyor? Hani bir inatlaşma mı söz konusu?

Hayır, böyle olduğunu düşünmüyorum. İyileşme var ilişkilerimizde. Eski gibi değil. Eşcinsellerin örgütlenmesiyle oldu bu. Eşcinsel hareket güçlenince sol hareket daha bir anlamaya çaba gösterdi. Kadınlar da kendi sorunlarına ne kadar sahip çıkarsa erkekler de o kadar anlayacak. Çoğu sol örgüt de eskisi gibi değil. Kaba saba, kadın erkek eşitsizliği hâkim değil eskisi kadar, kadın sorunu sosyalizm ile çözülecek diymiyorlar. Böyle çözülmez çünkü.

Benim kimliğime, bana rağmen, "sen kapitalizmin ürünü" diyen sol bir hareketten ben her zaman şüphe ederim, faşizmdir yani. Çünkü bana rağmen beni sen kabul etmiyorsun. (tikko ile yaptığı röportajdan) Bana rağmen benim hislerimi yok sayıyorsun. Ne demek kapitalizmin ürünü! Asıl sen kapitalizmin ürünü çünkü sen, ancak kadınlarla erkekler birlikte olur diyorsun, kapitalizm de bunu söylüyor. Bu da evliliği meşrulaştıran bir şey, evlilik de kapitalizmi var eden en küçük ve önemli kurumdur. Sen bunu meşrulaştırırsan, kapitalizmin devamı sen mi olursun ben mi?